

För en tid sedan fanns här i "Strängnäs Bladet" ett intressant och bra reportage om Strängnäs Brukshundsklubb. Kanske kan det, som ett komplement till detta, vara på sin plats att presentera de människor som bebott klubbens stuga bakåt i tiden, stugan som under en tid kallades "Torpet Rosén" och en annan "Torpet Nord", efter de familjer med dessa namn som då hyrde och bebodde torpet.

Dess rätta namn är "Soldattorpet nummer 704 Eldsund", ty detta var det ena av de två soldattorp som uppsattes av Eldsunds by och som uppfördes efter beslutet år 1682 om "Det wissa Knechtehället i Södermanlands län, eller det s.k. "Nya Indelningsverket". Eldsunds andra torp delades med Malmby by och uppfördes i Malmby och kallades ofta "Malmby soldattorp". Dess nummer var 705 och siste soldaten där hette Fredrik August Ahlqvist, född Nilsson 1864 i Stockholm och död 21/6 1934.

Åter till nr 704. Nya indelningsverket innebar att jordbruket, utom vissa befriade gårdar, satte upp soldater med utrustning samt försåg dem med ett torp. Jordbruket delades därför in i enheter om två eller flera gårdar, s.k. "soldatrotar". Eldsund var på denna tid en by, där två av gårdarna, Joen Olofsons och Niels Erichsons om vardera 1 mantal bildade rote nr 704 med Joen som "Rotemästare", medan Erichs (efternamn okänt) gård i Eldsund om 1 mantal slogs ihop med Johan i Malmby och Lars i Malmbergh om vardera $\frac{1}{2}$ mantal. För denna rote, nr 705, blev Erich rotemästare.

En första uppgift för dessa rotar var att uppföra ett soldattorp och nr 704 byggde sitt på gränsen mot Lagnö ägor, söder om vägskälet intill Lagnö-banans östra del. När sedan Eldsunds by skiftades 1854, flyttades torpet till sin nuvarande plats.

Förste soldat på Eldsunds soldatrote nr 704 kom att bli Olof Jönson, anställd 1683. Hans vidare öden är okända, men man kan nog utgå ifrån, att han, som så många andra, drabbades av tragedin vid Poltava, där bl.a. hela Södermanlands regemente "försvann". Regementet nyuppsattes i sept 1709, då roten presenterade ynglingen Gustav, som antogs och gavs soldatnamnet Hielte. Efter några månaders tjänst avled han i Landskrona 17/3 1710; troligen i sviter efter slaget vid Helsingborg 28/2 1710. I detta slag förlorade han handskar, ränsel och bajonett. Roten vakantsattes, men 1715 insattes ny soldat. Det var drängen Lars Hiälte, född Jonsson omkring år 1698. Han fick ny utrustning, men bantleret och gehänget var förslitet. Vid Generalmönstringen (i forts "GM") 22/8 1718 konstaterades att Hiälte "var för liten" och han sattes "till Tråssdräng". I hans ställe anställdes samma dag Nils Carlsson, som även han fick soldatnamnet Hiälte. Han var tidigare trossdräng vid 12:te tältlaget. Det konstaterades vid GM att hans kappa saknades och att musköten var söndrig. Någon större nytta av sin soldat hade inte roten, för strax efter mönstringen rymde han.

I sept 1719 hittransporterades från rote nr 702 Norrlänna Elof Hielte, född Pehrson omkr 1689 i Länna. Han anställdes på nr 702 i sept 1709, men föll sedermera i dansk fångenskap. Det var i samband med hans frigivning och hans gamla rote var återbesatt med ny soldat, som han placerades på Eldsunds-torpet. Han var tydligen inte någon prydnad för sin kår (krigsskadad?), utan uppträdde så våldsamt så rotebönderna såg sig nödsakade att anmäla honom till laga näpst år 1728. Han blev dock kvar som soldat. År 1729 blev han sängliggande och efter 4 år i sängen avskedades han vid GM 6/6 1733.

Roten kom att stå vakant till 15/9 1737, då 27-årige stockholmaren Eric Hielte anställdes. GM-rullan förtäljer: "Karlen god och approberas" (-godkännes).

År 1757 gick Södermanlands regemente (m.fl.) ut till Pommerska kriget. Olof Hielte var då sjuk, men beordrades ändå att medfölja i förhoppning att han skulle tillfriskna. Om så skedde vet man ej, men man vet att han 1759 låg sjuk i Bergen på Rügen och att han där avskedades - eller dog.

27/9 1759 anställdes Eric Hielte, sörmlänning och f. omkr 1733. Vid GM 22/9 1768 avskedades han "såsom varande ofärdig".

Efter lång vakans anställdes Lars Ellström 7/2 1776. Han var f. 1756. Efter kort tid var även denne soldat avförd - han drunknade 8/12 1779.

Ny soldat blev Anders Eld, f. 1759 och anställd 15/3 1781. Hans öde är okänt, men man vet att han var i tjänst 1783. Men när slutade han? Och när anställdes hans efterträdare? Denne var västmanlänningen Anders Sundbom, som rapporterades sjuk vid mönstringarna 1788 och 1789. Han dog 28/9 1790, troligen på grund av umbäranden under finska kriget.

Nästa var Pehr Eld, f. omkr 1767 och anställd 16/3 1791. Mönsterherren vid GM 1793 tyckte att han var lite undermålig, varför han "ställdes på förbättring". Han växte tydligen till sig, för 1802 är han kommenderad på kronarbete i Stockholm, varefter han är borta ur rullan. I stället bokföres en trumslagare Asterberg på roten fram till 1815, varefter Carl Eld blir soldat 30/1 1816. F. omkr 1793 i Västmanland. Efter några år byter han av någon anledning soldatnamn till "Flygt". Vid GM 21/6 1848 skrivs i rullan: "Begär och får såsom otjänstbar avsked med anmälan till underhåll. Tjänt utmärkt väl".

I Ytter-Selö föddes 7/3 1829 gossen Eric Gustaf Söderlund. 30/9 1848 anställdes han som soldat Flykt på nr 704 och var då 181 cm lång. Efter 21 års tjänst avlider han 3/5 1869. Han var den förste soldat som inflyttade i rotens "nya" torp - brukshundsklubbens klubbstuga.

Ny soldat blir Fredrik Wilhelm Edberg, f. Edberg i Eds socken, Stockholms län 24/6 1847 och anställd 8/9 1869. Hans kunskaper och ledarförmåga

gav honom korpralsgraden och chefskapet över 24 "gemena soldater" i sitt "5:te Corporalskapet". Efter sitt avsked 1/8 1894 utflyttade han 1895 till Fredslund.

Från 1/10 1899 erhöll Edberg pension med 49:- kr/år + ett korprals-tillägg på 24:- kr/år. 1/1 1919 höjdes pensionen till 200:- kr och korprals-tillägget till 60:- kr, allt per år. Dessutom fick Edberg jml SFS 283/1924 ett tillägg på 50:- kr per år. Pensionen utbetalades till adress "Gamla 47:an, Strängnäs" = Trappgränd 3.

Rotens siste soldat kom att bli Carl Ehrnfrid Edlund, född i Vansö 18/8 1877, anställd 2/4 1895 och inflyttad till torpet från Vansö 18/11 1895. I tjänst kvarstog han till 8/9 1906, varefter han 1/11 1908 flyttade till Skälby i Härad och senare till Klippan, Stallarholmen. Hans korta tjänstetid gav ej rätt till pension, men 6/11 1928 fick han dock ett underhållsbrev, i vilket står antecknat: "Underhåll har tillerkänts Edlund på grund av sjukdom, ådragen under militärtjänstgöring". Det var knäna som krånglade på honom. Han fick alltså vänta i 22 år på att få ersättning i form av pension, - 61:- kr per år! Den 1/9 1937 höjdes summan till 100:- kr per år. Edlund dog 2/5 1950, och därmed avslutades Karl XI:s indelningsverk vid soldatrote nummer 704 Eldsund.

Kanske kan några ord om näst siste soldaten, Fredrik Wilhelm Edberg, tilläggas. Han föddes i en torpstuga under Almare Stäket, yngst av 4 syskon. Vid 14 års ålder kom han i tjänst hos en broder, som var trädgårdsmästare i Närke och där grundlade han sin kärlek till blommor och trädgårdar, en kärlek som följde honom livet ut. År 1864 kom han till Strängnäs och arbetade i "Hedinska trädgården", varifrån han 1866 flyttade till Handelsman Gustaf Hellgren vid Storgatan. 1868 ryckte han in som "beväringssman" till Malma hed, Malmköping. Tjänsten där tilltalade honom och när Eldsunds soldattorp blev ledigt sökte han och blev antagen som dess soldat. Nu hade han en "egen" stuga; ett torp som han kunde bruka och ett hem som han kunde erbjuda sin unga hustru, som inflyttade 1870.

Efter avsked och inflyttning till Strängnäs togs hans trädgårdskunnande i anspråk av många strängnäsfamiljer, vars trädgårdstämper han ansade. I dåtida stadens utkanter, innan bebyggelsen spred ut sig, fanns talrika "vretar" och "lökland", där Edberg nedlade många dagsverken, åt sig själv och andra.

Då Edberg flyttade till gården 47 på Kvarnbacken var där bara en grusbacke invid villan. Med stor möda och idoghet bar han dit jord och skapade åt sig en trädgårdstäppa till sin ålders fröjd.

Evert Wahlberg